†KAPEL VED LANGBALLE

MÅRSLET SOGN

Kapellet, der ikke synes omtalt i skriftlige kilder, har ligget et par hundrede meter øst for landsbyen, på det sted, hvor Hadsherredsvejen skæres af vejen fra Langballe til Fulden. Her fandtes endnu ved midten af forrige århundrede, en snes meter nord for den 1939 flyttede Kapelbæk, rester af en »lille aflang bygning«.[1] En undersøgelse ved kommunelærer Halfdan Jørgensen 1941[2] klarlagde grundtrækkene af bygningens vestre ende, mens den østre var skjult under landevejen Århus-Odder, eller måske snarere ødelagt, da denne vej blev omlagt ved midten af forrige århundrede. Ved samme vejs voldsomme udvidelse 1978 dækkedes alt med jord. Før 1850 forløb Oddervejen vest om kapellet og krydsede bækken i et digehegnet vadested. Ud fra beliggenheden må bygningen karakteriseres som et vejkapel, mens bækkens tilstedeværelse kan antages tillige at have spillet en rolle. Udgravningen godtgjorde, at på stedet har to kapeller afløst hinanden således, at det yngre var en betydelig udvidelse af det ældre.

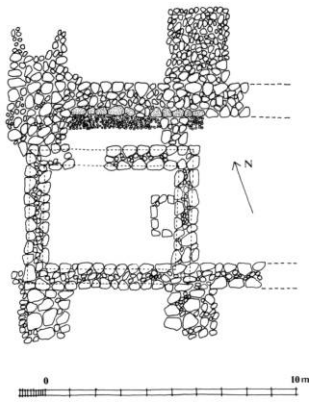

Fig. 1. Langballe †kapel. Fundamenter udgravet 1941, 1:300, tegnet af KdeFL efter Halfdan Jørgensen. - *The remains of the foundations of the demolished chapel at Langballe, excavated 1941, 1:300. The eastern end of the building is now obliterated by roads or has vanished. The original, modest chapel was considerably extended probably at some time in the 15th century.*

Det *første* kapel har været en beskeden, rektangulær bygning, indvendig godt fire meter bred og orienteret med en afvigelse mod syd på 22°. Murene, der blot var ca. 60 cm brede, har været rejst af munkesten på en ca. een meter bred syld af marksten; muligvis har der været indgang på nordsiden. Op ad østvæggen fandtes fundamentet for et sandsynligvis muret *alter.*

Det *yngre* kapel, der ligeledes har været opført af munkesten på markstenssyld, har betydet mere end en fordobling af den oprindelige bygnings areal; udvidelsen er foretaget nordpå og østover, idet man har udnyttet de eksisterende syd- og vestmure, eller måske blot disses fundamenter. Kapellet, der var ca. seks meter bredt, har tilsyneladende sekundært ved hjørner og langmure været forsynet med støttepil-

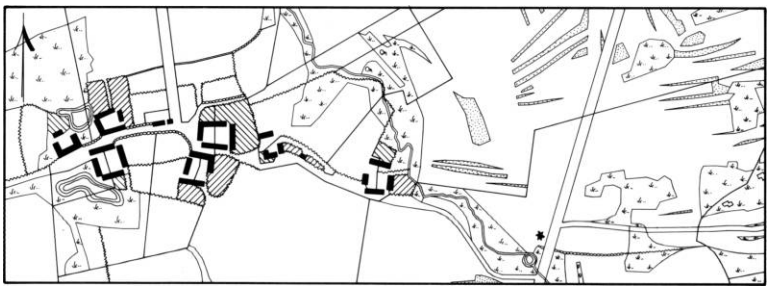

Fig. 2. Langballe 1:10000, målt 1785. Den indtegnede stjerne (*) angiver beliggenheden af det nedbrudte kapel. - *Map of the village 1785. The star (*) indicates the site of the demolished chapel.*

ler. Udgravningen fremdrog rester af *mørtelgulv,* og man konstaterede, at rummet havde været dekoreret med sengotiske *kalkmalerier* i røde og sorte farver, formentlig på *hvælv.* Langs nordvæggen forløb en ca. een meter bred bane, brolagt med håndstore marksten. I alle tilfælde det yngre af kapellerne har haft tag af munk og nonne.

Muligvis har udgraveren ret, når han formoder, at de konstaterede støttepiller på langsiderne angiver bygningens midte; i så fald har kapellets ydre længde været omkring 13 m.

HENVISNINGER

[1] NM 1. Herredsbeskrivelse 1906, jfr. DaAtlas IV, 111.

[2] NM 2. Indb. jr.nr. 60/42; H. Jørgensen: Kapellet ved Langballe, Maarslet Sogn, JySaml. V, 6, 1943-44, s. 98-124. - Redaktion Kjeld de Fine Licht 1983.